

Sygn. akt III AUa 1449/13

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska
Sędziowie:	SSA Grażyna Horbulewicz SSA Maciej Piankowski (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Alicja Urbańska

po rozpoznaniu w dniu 10 grudnia 2013 r. w Gdańsku

sprawy K. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o spłatę emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 13 czerwca 2013 r., sygn. akt IV U 1065/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1449/13

## UZASADNIENIE

Ubezpieczony K. K. odwołał się od decyzji pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 15.03.2013 r., którą odmówiono uchylania decyzji z dnia 12.10.2011 r. w części w jakiej decyzja ta zawiesza prawo do emerytury za okres od dnia 01.10.2011 r. do dnia 31.01.2012 r.

Ubezpieczony wniósł o zmianę powyższej decyzji i uchylenie decyzji z 12.10.2011 r. oraz o nakazanie organowi rentowemu wypłaty emerytury od 01.10.2011 r. do 31.01.2012r. wraz z ustawowymi odsetkami od każdej zaległej miesięcznej raty.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania i stwierdził, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13.11.2012 r. został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z dnia 22.11.2012 r. Dopiero od tego dnia nastąpiła utrata mocy prawnej przepisu art.

28 ustawy z 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wyrokiem z dnia 13.06.2013 r. Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał pozwanego do podjęcia wypłaty emerytury ubezpieczonego za okres od 01.10.2011 r. do 31.01.2012 r., zaś wniosek o wypłatę odsetek przekazał do rozpoznania organowi rentowemu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Ubezpieczony (ur. (...)) od 11.01.1999 r. do 27.02.2012 r. pozostawał w zatrudnieniu w Starostwie Powiatowym w B..

Decyzją z dnia 12.03.2009 r. pozwany przyznał ubezpieczonemu emeryturę od dnia 01.03.2009 r. przy obniżonym wieku emerytalnym. Na mocy decyzji z dnia 12.10.2012 r. wypłata emerytury została wstrzymana z uwagi na kontynuowanie przez ubezpieczonego zatrudnienia na mocy art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 257, poz. 1726). Ubezpieczony nie złożył odwołania od powyższej decyzji.

Z uwagi na rozwiązanie stosunku pracy przez ubezpieczonego organ rentowy wznowił wypłatę emerytury wcześniejszej od 01.02.2012 r. Decyzją z 13.04.2012 r. przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego od 04.03.2012 r.

W dniu 12.12.2012 r. ubezpieczony wniósł, w trybie art. 145a k.p.a., skargę o wznowienie postępowania w sprawie decyzji o zawieszeniu wypłaty emerytury od dnia 01.10.2011 r. z powołaniem się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13.11.2012 r.

Pozwany postanowieniem z dnia 13.12.2012 r. wznowił postępowanie administracyjne zakończone wydaniem decyzji z 12.10.2011 r. i wydał zaskarżoną decyzję odmawiając uchylecia decyzji z dnia 12.10.2011r. w części, w jakiej decyzja ta zawieszła prawo do emerytury za okres od 01.10.2011 r. do 31.01.2012 r.

Sąd Okręgowy zważył, że powyższy stan faktyczny w sprawie nie był przedmiotem sporu i został ustalony na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, w tym aktach emerytalnych, których prawdziwość nie budziła wątpliwości tego Sądu i nie była kwestionowana przez strony.

Bezspornym było, że zaszły warunki do wznowienia postępowania zakończonego ostateczną decyzją organu rentowego z dnia 12.10.2011 r. Ubezpieczony z zachowaniem terminu złożył skargę z powołaniem się na ustawową podstawę wznowienia. Organ rentowy, uznając spełnienie powyższych przesłanek prawidłowo wznowił postępowanie administracyjne w sprawie wstrzymania wypłaty emerytury, zakończone decyzją ostateczną wydaną przez ten organ z dnia 12.10.2011 r. Jednak odmowa uchylecia tej decyzji w części, w jakiej decyzja ta zawieszła prawo do emerytury na okres od dnia 01.10.2011 r. do 31.01.2012 r., a w konsekwencji odmowa wypłaty świadczenia emerytalnego za ten okres, nie była rozstrzygnięciem trafnym.

Będący podstawą wznowienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r. (K 2/12) znajdował zastosowanie w stanie faktycznym i prawnym, w jakim znalazł się ubezpieczony. Zgodnie z treścią tego wyroku - art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726 ze zm.) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16.12.2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 01.01.2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw (co nastąpiło w dniu 22.11.2012 r. w Dz. U. z 2012 r., poz. 1285), na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji RP, utracił moc art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16.12.2010 r. w zakresie, w jakim przewidywał stosowanie art. 103a ustawy

o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 01.01.2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Znaczy to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 08.01.2009 r. do 31.12.2010 r., a zatem również ubezpieczonego, który uprawnienia emerytalne nabył od 01.03.2009 r. Ubezpieczony mimo nie rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą mógł – w świetle powyższego wyroku – i nadal może kontynuować zatrudnienie jednocześnie pobierając emeryturę.

Powyższe rzutowało na prawidłowość decyzji z dnia 12.10.2011 r., odmawiającej ubezpieczonemu wypłaty świadczenia opartego na uznanej za niekonstytucyjną podstawie prawnej. Wydanie aktu administracyjnego z powołaniem się na przepis ustawy, który został uznany za niezgodny z Konstytucją oraz na przepisy rozporządzenia, które są niezgodne z ustawą, oznacza wydanie aktu z naruszeniem przepisów wyższej rangi (por. wyrok WSA w Krakowie z dnia 29.09.2009 r., III SA/Kr 500/09). Organ rentowy okoliczności tej nie kwestionował, dokonał jednak błędnej wykładni w zakresie mocy obowiązującej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w przełożeniu na okres objęty decyzją z dnia 12.10.2011 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że kwestia skutków orzeczeń TK w ujęciu czasowym, jest rzeczywiście przedmiotem sporu w doktrynie. Można by przytoczyć cały szereg argumentów odnośnie tego, czy należy uznać, iż orzeczenia TK mają skutek wyłącznie prospektywny, czy także retroaktywny, lecz nie jest to istotne dla potrzeb niniejszej sprawy. W pewnym uproszczeniu można stwierdzić, że choć w doktrynie przeważa pogląd o generalnie prospektywnym charakterze orzeczeń TK, to jednak ustawodawca wprost w Konstytucji (art. 190 ust. 4) przewidział retroaktywne skutki wyroków TK orzekających o niekonstytucyjności przepisów prawa, umożliwiając wznawianie postępowań i w konsekwencji uchylanie aktów stosowania prawa wydanego na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów. Dzięki temu każda osoba, której prawa zostały naruszone przez niekonstytucyjny przepis, może domagać się zmiany wydanego na ich podstawie orzeczenia sądowego (lub decyzji administracyjnej), korzystając z instytucji wznowienia.

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Orzeczenia te – jak określa art. 190 ust. 3 – wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy.

Wejście w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, niezależnie czy następuje z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw czy w dacie późniejszej, wyraźnie wskazanej przez Trybunał, nie oznacza, iż dopiero od tej daty obowiązuje nowy – wynikający z treści orzeczenia – stan prawny związany z niekonstytucyjnością zakwestionowanego przepisu, zaś prawomocne orzeczenia sądowe, ostateczne decyzje administracyjne lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, wydane na ich podstawie nie podlegają wzruszeniu do tej daty. Przepis art. 190 Konstytucji RP nie czyni takiego zróżnicowania, w tym w ust. 4 stanowiącym podstawę do wznowienia postępowania w sprawach, w których zapadłe rozstrzygnięcia zostały oparte na akcie prawnym uznanym następnie na niezgodnym z Konstytucją. Jak słusznie zauważa Sąd Apelacyjny w Lublinie „utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany, poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu” (por. wyrok z dnia 21.02.2013 r., III AUa 41/13, por. też wyroki SA w Lublinie z dnia 20.02.2013 r., III AUa 1121/12; z dnia 24.01.2013 r., III AUa 1083/12).

Przyjmując zatem, że powyższy wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, Sąd Okręgowy stwierdził, że utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów, w tym art. 103a ustawy emerytalnej, nastąpiła od daty ich uchwalenia, tj. od daty wejścia w życie ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726 ze zm.). Przedmiotową regulację w zakresie oceny prawa ubezpieczonego do emerytury od 01.10.2011 r. należało uznać zatem za niebyłą, a tym samym przyjąć, iż w obowiązującym stanie prawnym brak było podstaw do wstrzymania wypłaty spornego świadczenia. Organ rentowy, dokonując ponownego rozpoznania kwestii wypłaty świadczenia emerytalnego należnego ubezpieczonemu, która objęta jest wymienionym rozstrzygnięciem Trybunału, z odniesieniem się do stanu prawnego, jaki obowiązywał zanim do ustawy o emeryturach i rentach z FUS został dodany art. 103a tej ustawy, był obowiązany rozstrzygnąć tą

kwestię pozytywnie. Wydając odmienną decyzję organ rentowy dokonał błędnej interpretacji pojęcia daty utraty mocy obowiązującego uznano za niezgodny z prawem przepis (aktu) z obowiązkiem przywrócenia stanu poprzedniego, co nie mogło znaleźć uznania Sądu Okręgowego. Organ rentowy po wznowieniu postępowania miał obowiązek ponownie ocenić stan faktyczny sprawy istniejący w dacie wydania decyzji z dnia 12.10.2011 r., ale w oparciu o przepisy obowiązujące w dniu ponownego rozpatrywania sprawy – tj. w oparciu o stan prawny istniejący po wydaniu wyroku przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 13.11.2012 r. w sprawie K2/12.

Reasumując, Sąd Okręgowy stwierdził, że zaskarżona decyzja organu rentowego podlegała zmianie albowiem ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki do wznowienia wypłaty świadczenia emerytalnego od daty jego wstrzymania wobec utraty mocy przepisów art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stanowiących podstawę do jego wstrzymania.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie było zasadne i jako takie powodowało zmianę zaskarżonej decyzji oraz zobowiązanie organu rentowego do podjęcia wypłaty emerytury za okres od 01.10.2011 r. do 31.01.2012 r., na podstawie art. 47714 § 2 k.p.c. (punkt 1 wyroku). Przesądzenie o braku podstaw prawnych do zawieszenia ubezpieczonemu wypłaty świadczenia za okres od 01.10.2011 r. do 31.01.2012 r. na podstawie wskazanego przepisu, nie oznacza jednak automatycznie, że prawo do emerytury nie ulegnie zawieszeniu lub zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104 ust. 3 – 8 oraz art. 105 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie osiągnięcia przez niego przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (art. 104 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach). Z jednej strony obowiązkiem organu rentowego będzie ustalenie czy przychód osiągany przez ubezpieczonego ze stosunku pracy nie powoduje zawieszenia emerytury albo jej zmniejszenia o kwotę przekroczenia zgodnie z art. 103 ust. 7 i 8 ustawy o emeryturach i rentach. Z drugiej strony na ubezpieczonym - zgodnie z art. 127 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – spoczywać będzie obowiązek zawiadomienia o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1-4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu.

Wniosek ubezpieczonego o zapłatę odsetek - jako nowe żądanie, które nie było dotychczas rozpoznawane przez organ rentowy, Sąd Okręgowy przekazał do rozpoznania pozwanemu. Podstawę rozstrzygnięcia w tym zakresie stanowił art. 47710 § 2 k.p.c. (punkt 2 wyroku).

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany organ rentowy, który zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie art. 190 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 151 § 1 pkt 1 k.p.a., poprzez niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, iż z uwagi na niekonstytucyjność danego przepisu, w tym przypadku art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz.1726 ze zm.) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16.12.2010 r., w zakresie wskazanym w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., K 2/12, nie może mieć on zastosowania w niniejszej sprawie, a w związku z tym musi być pominięty przy jej rozstrzygnięciu, podczas gdy zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji, jeżeli Trybunał nie postanowił inaczej to jego orzeczenie o niekonstytucyjności normy prawnej wywołuje skutki na przyszłość (ex nunc) - art. 2 Konstytucji RP w związku z art. 3 k.c. przejawiająca się w naruszeniu fundamentalnej zasady niedziałania prawa wstecz jako podstawę funkcjonowania demokratycznego porządku prawnego poprzez uznanie, pomimo braku wyraźnego wskazania w treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego, iż orzeczenie TK stosuje się z mocą wsteczną, co narusza wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego zasady: pewności prawa, zaufania obywateli do państwa niedziałania prawa wstecz; naruszenie tj. art. 316 § 1 k.p.c., poprzez niewłaściwą jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie mające wpływ na wynik postępowania, a polegające na przyjęciu, iż stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, tj. ogłoszenie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., K 2/12, daje niczym nieuzasadnioną możliwość przyjęcia, iż art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16.12.2010 r. w zakresie wskazanym w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, musi być pominięty przy rozstrzygnięciu sprawy od daty jego wejścia w życie, podczas gdy zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji, jeżeli Trybunał nie postanowił inaczej to jego orzeczenie o niekonstytucyjności normy prawnej wywołuje skutki

na przyszłość (ex nunc). Naruszenie w/w przepisów spowodowało, zdaniem pozwanego, wydanie orzeczenia nie mogącego się ostać w obowiązującym porządku prawnym.

Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy przedstawił argumentację powołanych wyżej zarzutów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne poczynione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmując je za własne, nie zachodzi zatem konieczność ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27.03.2012 r., III UK 75/11, LEX nr 1213419; z 14.05.2010 r., II CSK 545/09, Lex nr 602684; z 27.04.2010 r., II PK 312/09, Lex nr 602700; z 20.01.2010 r. II PK 178/09, LEX nr 577829 z 08.10.1998 r., II KKN 923/97, OSNC 1999 nr 3, poz. 60).

Okoliczności przedmiotowej sprawy były w istocie bezsporne.

Pozwany odmówił podjęcia wypłaty wstrzymanej emerytury za okres od dnia 01.10.2011 r. do dnia 31.01.2012 r.

Podstawą do wstrzymania wypłaty emerytury był art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przepis ten został dodany z dniem 01.01.2011 r. przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726). Regulacja ta oznaczała, że prawo do emerytury ulegało zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do świadczenia emerytalnego.

Unormowanie to budziło wątpliwości świadczeniobiorców co do zgodności z Konstytucją. W rezultacie w przedmiotowej sprawie wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 13.11.2012 r., K 2/12 (Dz. U. poz. 1285) orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16.12.2010 r. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 01.01.2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 22.11.2012 r.

Spór sprowadza się do wyjaśnienia, czy istniały przesłanki do wypłaty świadczenia emerytalnego od dnia 01.10.2011 r. do 31.01.2012 r. Spór w istocie dotyczy skutków derogacyjnych niekonstytucyjnego przepisu, tj. tego czy przepis niekonstytucyjny traci moc ex tunc (od początku jego wejścia w życie), czy też ex nunc (od momentu stwierdzenia jego niekonstytucyjności), a ściślej – jak twierdzi pozwany - dopiero od opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Kwestia skuteczności wyroków Trybunału Konstytucyjnego może budzić wątpliwości, gdy Trybunał skorzysta z uprawnienia określonego przez art. 190 ust. 3 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z

nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

Trybunał Konstytucyjny we wskazanej wyżej sprawie K 2/12 nie odroczył utraty mocy niekonstytucyjnego przepisu, zatem oceny wymaga, czy utrata mocy obowiązującej przepisu nastąpiła ze skutkiem *ex tunc*, czy *ex nunc*.

W doktrynie ukształtowały się dwa przeciwstawne stanowiska. Pierwsze opiera się na założeniu wynikającym z treści art. 190 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Zwolennicy tego poglądu przywiązują szczególną uwagę do semantycznego znaczenia pojęcia utraty mocy obowiązującej. Skoro przepis traci moc z określoną datą, to znaczy że do tego czasu wywiera skutki prawne.

Z drugiej strony istnieje ustabilizowane stanowisko, iż przepis traci swój byt *ex tunc*, a więc od początku jego obowiązywania. Ma to miejsce w sytuacji, gdy sam tryb uchwalania ustawy był wadliwy (por. Prawo intertemporalne w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego pod red. E. Łętowskiej i K. Osajdy, Wolters Kluwer 2008).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 13.11.2012 r., K 2/12 Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że w toku prac legislacyjnych pierwotnie nowelizacja miała obejmować osoby przechodzące na wcześniejszą emeryturę. Z uwagi na zmianę zakresu zastosowania tej nowelizacji zostały podniesione uwagi krytyczne odnośnie konstytucyjności tego rozwiązania (zob. uwagi Sądu Najwyższego do rządowego projektu ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw). Nowelizacja objęła jednakże osoby, które uzyskały już prawo do emerytury bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Sąd Najwyższy w dotychczasowym orzecznictwie opowiedział się na niestosowaniem przepisu niekonstytucyjnego do stanów faktycznych, w których formalnie nie dokonano jeszcze derogacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 07.12.2000 r., III ZP 27/00, OSNP 2001/10/331, zgodnie z którym akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą nie powinien być stosowany przez sąd w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału). Analogiczne stanowisko zostało wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 05.09.2001 r., II UKN 542/00 (OSNP 2003/11/276), gdzie wyjaśniono, że sąd drugiej instancji, który rozstrzyga sprawę po stwierdzeniu niezgodności przepisu ustawy z Konstytucją, nie może pominąć stanowiska Trybunału Konstytucyjnego i oddalić apelacji od wyroku, który został wydany przez sąd pierwszej instancji na podstawie przepisu niezgodnego z Konstytucją. Natomiast w wyroku z dnia 12.06.2002 r., II UKN 281/01, Sąd Najwyższy stwierdził, że nie jest usprawiedliwioną podstawą kasacji zarzut zaniechania zastosowania obowiązującego w dacie wyrokowania przepisu ustawy, który następnie został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. Można przyjąć za utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, iż przy rozpoznawaniu środka odwoławczego sądy nie powinny stosować przepisu prawa, który został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją.

W wyroku z dnia 06.06.2013 r., II UK 330/12 (LEX nr 1328042) Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, że w utrwalonej judykaturze przyjmuje się, że skutkiem uznania za niekonstytucyjne przepisów w określonym zakresie jest obowiązek zapewnienia przez wszystkie sądy, które orzekły na podstawie niekonstytucyjnych przepisów prawa, stanu zgodnego z Konstytucją w zakresie wiążąco rozstrzygniętym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (por. uchwałę z dnia 23.01.2001 r., III ZP 30/00, OSNAPiUS 2001 nr 23 poz. 685 i wyroki: z dnia 05.09.2001 r., II UKN 542/00, OSNAPiUS z 2004 r. nr 2 poz. 36; z dnia 12.06.2002 r., II UKN 419/01, OSNAPiUS z 2002 r. nr 23 poz. 58; z dnia 27.09.2002 r., II UKN 581/01, OSNAPiUS z 2002 r. nr 23 poz. 581; z dnia 18.12.2002 r., I PKN 668/01, OSNAPiUS z 2004 r. nr 3 poz. 47; z dnia 18.05.2010 r., III UK 2/10, OSNP 2011 nr 21-22 poz. 278 i z dnia 04.07.2012 r., III UK 132/11, LEX nr 1288700). Skoro uznane za niezgodne z Konstytucją przepisy prawa naruszały ustawę zasadniczą już od dnia ich wejścia w życie (*ex tunc*), przeto nie mogą być legalną podstawą orzekania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy. Należy mieć tu na uwadze przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji, który traktuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego jako podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia

na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Skoro więc może być wzruszone prawomocne orzeczenie wydane przed datą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, nie można wymagać, aby w sprawach zawisłych i nierozstrzygniętych do tej daty, sądy stosowały sprzeczne z Konstytucją przepisy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 07.12.2000 r., III ZP 27/00, OSNAPiUS 2001, nr 10 poz. 331; przywołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego z dnia 05.09.2001 r., II UKN 542/00 i z dnia 12.06.2002 r., II UKN 419/01 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.06.2002 r., II UKN 281/0, OSNP 2004 Nr 2, poz. 36).

Prowadzi to do wniosku, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją - co do zasady - oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2009 r., II PO 8/08, LEX nr 738350; z dnia 21.11.2008 r., V CO 43/08, LEX nr 564856; a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21.11.2006 r., II PK 42/06, LEX nr 950622; z dnia 10.11.1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, Nr 5, poz. 94; z dnia 16.12.1999 r., II CKN 632/98, LEX nr 1231372).

Sąd stwierdzając, że orzeczenie wydane zostało na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to nie powinien być zostać w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego. Akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją nie może być stosowany przez sąd w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału.

Przyjęcie rozumowania odmiennego sprowadzałoby się do konieczności formułowania podstawy prawnej wyroku na podstawie niezgodnego z Konstytucją przepisu ustawy wprowadzającej w życie obowiązek wstrzymania emerytury w stosunku do osoby, która nie rozwiązała stosunku pracy. Niekonstytucyjność przepisu ustawowego z istoty rzeczy jest stwierdzana po okresie jego obowiązywania, w sytuacji w której regulacja wywarła negatywny skutek w sferze praw jednostki. Nie można dzielić uprawnień ubezpieczonego do emerytury na okres do dnia ogłoszenia wyroku TK (zasadne wstrzymanie świadczenia) i po dniu ogłoszenia wyroku Trybunału (wznowienie prawa do świadczenia), zaś taki podział świadczenia byłby oparty na normie niezgodnej z konstytucją.

W konsekwencji ubezpieczony miał prawo do uzyskania świadczenia i brak było podstaw do wstrzymania jego wypłaty. Skutek retroaktywny orzeczeń Trybunału powinien w szczególności dotyczyć sytuacji, gdy wykonanie wyroku nie wymaga zmian legislacyjnych.

Ponadto w analogicznych sprawach – rozstrzyganych na tle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r. (K 2/12) zapadły orzeczenia wskazujące jednoznacznie na retroaktywny skutek tego wyroku (por. wyroki Sądów Apelacyjnych w Białymstoku z dnia 18.06.2013 r., III AUa 1321/12, LEX nr 1327486; w Lublinie z dnia 21.02.2013 r., II AUa 41/13, LEX nr 1280645).

Reasumując, stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. (Dz. U. nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS prowadzi do derogacji uznanych za niezgodne z Konstytucją przepisów ze skutkiem *ex tunc*.

Na marginesie należy wskazać, że w sprawie nie mogły mieć zastosowania przepisy kodeksu cywilnego.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

SSA Maciej Piankowski SSA Małgorzata Węgrzynowska-Czajewska SSA Grażyna Horbulewicz